

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

 Θ. Πελαγίδη – Μ. Μητσόπουλου, «Ανάλυση της Ελληνικής Οικονομίας. Η προσοδοθηρία και οι μεταρρυθμίσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, 2006.

Το βιβλίο του Θεοδωρή Πελαγίδη –που τον ξέρω από νεαρό φοιτητή στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης– και του Μιχάλη Μητσόπουλου είναι εξαιρετικά προκλητικό και επίκαιρο. Οι συγγραφείς ουσιαστικά επιχειρούν να συνθέσουν μία γενική θεωρία των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα. Θέλουν να χαρτογραφήσουν την ελληνική κοινωνία, να την αναγνώσουν με έναν όσο γίνεται πιο διαρθρωτικό, συνολικό και ταυτόχρονα ανατρεπτικό τρόπο. Ανοίγουν επίσης νέα πεδία συζήτησης, όπως η οικονομική ανάλυση της λειτουργίας της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα.

Γιατί πάρα πολύ συχνά μιλούμε για «κράτος», για «πολιτική», για «κοινωνία» και δεν αντιλαμβανόμαστε ότι υπάρχουν πολύ σημαντικοί θεσμοί εξουσίας (που μάλιστα αξιακά έχουν πολύ καλύτερη επίδοση στη συνείδηση της κοινής γνώμης απ' ό,τι η Βουλή, τα κόμματα, ο πολιτικός κόσμος), οι οποίοι παρότι είναι θεσμοί μη αιρετοί και ως εκ τούτου συντηρητικοί εκ φύσεως, παίζουν πάρα πολύ σημαντικό ρόλο στη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας. Κανείς όμως δεν ασχολείται ευθέως, οικονομικά και πολιτικά, μαζί τους. Ασχολούμαστε βέβαια μαζί τους με το συνηθή συμβατικό, θα έλεγα νομικό τρόπο, ενώ τα προβλήματά τους είναι βαθύτατα αναπτυξιακά και πολιτικά. Είναι συνεπώς εξαιρετικό το παράδειγμα της Δικαιοσύνης, που με τόσο ενδελεχή και πρωτότυπο τρόπο παρουσιάζουν σε ένα από τα κεφάλαια του βιβλίου τους οι δύο συγγραφείς. Τα άλλα παραδείγματα θα έλεγα ότι είναι πιο γνωστά και συνηθή: η συζήτηση για τις αγορές εργασίας και προϊόντων, όπως και η συζήτηση για την τρίτοβάθμια εκπαίδευση, είναι πάντα ανοιχτή. Χαίρομαι όμως γιατί τώρα ανοίγουν και άλλα πεδία.

Έρχομαι τώρα στην παρουσίαση και την κριτική της βασικής θέσης των συγγραφέων, που νομίζω ότι είναι και η βασική εισφορά του βιβλίου αυτού. Οι συγγραφείς μάς λένε πάρα πολύ απλά ότι η ελληνική κοινωνία είναι μία «κοινωνία προσοδοθηρικών ομάδων», είναι μία «κοινωνία των μεταβιβάσεων». Άρα είναι μία κοινωνία που έχει συναρθρωθεί σε σχέση με κρατικά, δηλαδή νομοθετικά και πολιτικά προνόμια. Μία κοινωνία στην οποία η αγορά, με τη γενικότερη έννοια του όρου, δεν λειτουργεί αβίαστα. Άρα υπάρχουν προβλήματα ανταγωνισμού, προβλήματα ελεύθερης και ακώλυτης λειτουργίας των

αγορών και αυτά όλα συνιστούν, εν τέλει, ένα ανάχωμα στην ανάπτυξη και ένα ανάχωμα στις μεταρρυθμίσεις.

Αυτό περιγράφει μία συντεχνιακή κοινωνία, μία κοινωνία καρπορατίστικη, μία κοινωνία η οποία δεν μπορεί εύκολα να συνειδητοποιήσει τον κοινό παρονομαστή του γενικού της συμφέροντος. Παρ' όλες τις ιδεολογικές, κοινωνικές, αναπτυξιακές, οικονομικές, αισθητικές, πολιτιστικές και άλλες διαφορές που μπορεί να έχει στο εσωτερικό της κάθε κοινωνία, αναζητά, άλλωστε, πάντα, με κάποιο τρόπο, το γενικό της συμφέρον. Συνεπώς η συζήτηση για το γενικό συμφέρον είναι ουσιαστικά η συζήτηση για τη συνοχή της κοινωνίας που επιδιώκεται στη νεωτερική εποχή, στο πλαίσιο αυτό που λέγεται κοινωνικό κράτος δικαίου.

Επειδή λοιπόν στην Ελλάδα έχουμε, κατά τους συγγραφείς, οξύ πρόβλημα ανεπάρκειας και αγκύλωσης της κοινωνίας, η λύση είναι ο **ακραίος, ριζοσπαστικός πολιτικός βολонταρισμός**. Τη λύση στο πρόβλημα της οικονομίας και της κοινωνίας θα δώσει –κατά τους συγγραφείς– η πολιτική, το πολιτικό σύστημα, τα πολιτικά κόμματα, το κράτος, μία αλληλουχία ριζοσπαστικών και θαρραλέων πολιτικών αποφάσεων που δεν υπολογίζουν το πολιτικό κόστος.

Θέτουν λοιπόν ένα μείζον **θέμα έννοιας και θεωρίας του πολιτικού κόστους** σε σχέση με τις θεωρίες της δημοκρατίας, που αξίζει να το σχολιάσουμε. Θα έρθει –κατά τους συγγραφείς– ο ριζοσπάστης «πολιτικός επιχειρηματίας», ο «επιχειρησιακός πολιτικός» θα έλεγα εγώ, ο οποίος θα τα συναρθρώσει όλα αυτά σε ένα μεγάλο σχέδιο ανατροπών.

Δεν κρύβω ότι έχω σοβαρές επιφυλάξεις για την προσέγγιση αυτή, παρὰ την ευρηματικότητα και την αναλυτική της συνεισφορά, διότι ο τρόπος με τον οποίον ορίζει κανείς τα θέματα, ο τρόπος με τον οποίο θέτει τα ερωτήματα, προδικάζει και τις απαντήσεις. Έχει ως εκ τούτου πάρα πολύ μεγάλη σημασία να συμφωνήσουμε στον τρόπο με τον οποίο θέτουμε τα θέματα.

Εγώ, για παράδειγμα, δεν θα όριζα ποτέ την ελληνική κοινωνία ή άλλες παρόμοιες ευρωπαϊκές κοινωνίες ως «κοινωνίες των προσοδοθηρικών ομάδων» ή ως «κοινωνίες των μεταβιβάσεων». Είναι κοινωνίες πολύπλοκες, αντιφατικές, κοινωνίες της ανασφάλειας, κοινωνίες διχασμένες σε δύο ημισφαίρια. Ένα ημισφαίριο που νιώθει ασφαλές και ανταγωνιστικό με δυνατότητα προσαρμογής στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, της νέας ευρωπαϊκής και διεθνούς οικονομίας και ένα άλλο ημισφαίριο το οποίο νιώθει ανασφαλές, φοβικό, εγκαταλελειμμένο και ήδη δυνάμει περιθωριοποιημένο. Οι τομές αυτές είναι τομές διαφορετικές από την κλασική, ταξική διαστρωμάτωση μιας κοινωνίας, γιατί είναι τομές εγκάρσιες, τομές που διαπερνούν όλες τις επαγγελματικές ομάδες και όλες τις κοινωνικές τάξεις.

Έχει όμως πολύ μεγάλη σημασία να συμφωνήσω με τους συγγραφείς στο ότι πράγματι το κοινωνικό κράτος, ως αναπτυξιακό κράτος και όχι ως ιδρυμα-

τικό, έχει προκύψει ιστορικά επειδή ποτέ ιστορικά η κοινωνία δεν έχει μπορέσει να οργανώσει τον εαυτό της ορθολογικά, δικαιοκρατικά και άρα με την αναγκαία κοινωνική ευαισθησία.

Και το κράτος δικαίου και το δημοκρατικό κράτος και το κοινωνικό κράτος είναι μία θεσμική και πολιτική επεξεργασία μαζί με την ανάλογη ιδεολογική εκλέπτυνση. Η κοινωνία από μόνη της, είτε την εκλάβει κανείς ως «κοινωνία των πολιτών» με έναν αθώο χαρακτήρα, είτε την εκλάβει κανείς ως «ιδιωτική κοινωνία», είτε την εκλάβει κανείς ως αγορά και οικονομία (γιατί αυτή είναι η κύρια όψη της ιδιωτικής κοινωνίας), βεβαίως δεν παράγει από μόνη της κανένα «κοινωνικό» αποτέλεσμα, παράγει ανισότητες, παράγει αυταρχισμό, παράγει αδικίες, παράγει φόβο, παράγει αποκλεισμό.

Τό κράτος είναι εκείνο που έρχεται και διαμορφώνει, στο επίπεδο της «πολιτικής κοινωνίας», λόγω καθολικής και ίσης ψήφου και λόγω της όχι άνευ ουσίας ψευδαισθήσης της ισότητας σε πολιτικό επίπεδο, τους ευνοϊκότερους συσχετισμούς. Για να το πω διαφορετικά: οι συσχετισμοί στο επίπεδο της πολιτικής κοινωνίας είναι κατά τεκμήριο προοδευτικότεροι από τους συσχετισμούς στο επίπεδο της ιδιωτικής κοινωνίας και της οικονομίας.

Μπορεί ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων νά είναι τεράστιος, η πίεση που ασκούν να είναι πολύ σημαντική, η ευαισθησία που εκπέμπουν να είναι παιδαγωγική και ευεργετική, αλλά συνολικά η κοινωνία των πολιτών δεν παράγει τους προοδευτικούς συσχετισμούς που μπορεί να παραχθούν στο επίπεδο της πολιτικής κοινωνίας.

Αυτό όμως από την άλλη μεριά μας φέρνει αντιμέτωπους με την ανάγκη να υπάρχουν πλειοψηφίες, με την ανάγκη να υπάρχουν συναινέσεις, με την ανάγκη να υπάρχουν εθνικές κοινωνικές αναπτυξιακές συμφωνίες, που δεν είναι ούτε απλές συλλογικές συμβάσεις ούτε ένας κορπορατισμός βαθιά αντιδημοκρατικός, που ας θυμόμαστε ότι στην Ευρώπη του μεσοπολέμου διολίσθησε στο φασισμό και το ναζισμό.

Αυτό που συνεπώς πρέπει να επιδιωχθεί είναι η δημοκρατία – plus, δεν είναι η δημοκρατία – minus, είναι η δημοκρατία συν κάτι άλλο, που είναι η συναίνεση, η συμφωνία των κοινωνικών εταίρων με εκπροσώπηση των μη εκπροσωπούμενων θεσμικά. Πού είναι ο άνεργος; Πού είναι η μη απασχολούμενη γυναίκα; Πού είναι αυτός που έχει «μειονοτικές» επιλογές σε μία σειρά από θέματα;

Έχει συνεπώς πάρα πολύ μεγάλη σημασία να δούμε τη σχέση ανάμεσα στην ιδιωτική κοινωνία και την πολιτική κοινωνία στη λογική των μεταρρυθμίσεων. Πολιτικός όμως βολонταρισμός σημαίνει σε κάθε περίπτωση αναγνώριση της σχετικής αυτονομίας του πολιτικού.

Μέχρι ποίου ορίου όμως; Ποιά είναι η σχέση αυτού του συστήματος σκέψης που αδιαφορεί για το πολιτικό κόστος με αυτό που λέγεται δημοκρατική θεωρία;

Ξέρετε πόσο ένοχο μπορεί να είναι το θεώρημα της αδιαφορίας για το πολιτικό κόστος; Προφανώς όσοι λένε «πρέπει αυτό να γίνεται με αδιαφορία για το πολιτικό κόστος», εννοούν με αδιαφορία για το βραχυπρόθεσμο πολιτικό κόστος, επειδή μακροπρόθεσμα θα αποδώσει πολιτικά, άρα δεν θα έχει πολιτικό κόστος.

Μόνο που υπάρχουν πολιτικοί κύκλοι και πρέπει να δούμε τι εννοούμε με τον όρο «μακροπρόθεσμα». Εννοούμε «μακροπρόθεσμα» στις επόμενες εκλογές, στις μεθεπόμενες, μέσα σε μία δεκαετία, μέσα σε έναν αιώνα; Άρα ουσιαστικά πρόκειται για μία σχέση βραχέος, μεσαίου και μακρού χρόνου στους πολιτικούς κύκλους. Προκύπτει, με άλλα λόγια, ένα ζήτημα δημοκρατίας διαφορετικών ιστορικών ρυθμών. Αλλά αν το πολιτικό κόστος γενικά πρέπει να μας αφήνει αδιάφορους, τότε διολισθαίνουμε σε μία βαθιά αριστοκρατική, ελιτίστικη, δηλαδή αντιδημοκρατική και αυταρχική θέση.

Και έρχομαι τώρα στο άλλο σκέλος. **Ποιές είναι οι προσοδοθηρικές ομάδες;** Εδώ θα ήθελα πραγματικά να απαντήσουμε ευθέως. Προσοδοθηρικός είναι ο συντελεστής εργασίας; Προσοδοθηρικός είναι ο συντελεστής κεφάλαιο; Ποιός είναι ο προσοδοθήρας στην Ελλάδα; Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις είναι προσοδοθηρία; Δηλαδή οι συντάξεις και τα λίγα επιδόματα που ασκούν ελαχίστη επιρροή στη φτώχεια σε σχέση με την κατάσταση που υπάρχει προ μεταβιβάσεων, σημαίνουν προσοδοθηρία; Δεν νομίζω ότι είναι αυτοί οι προσοδοθήρες: οι επιδοματίες και οι συνταξιούχοι.

Είναι μήπως προσοδοθήρες οι αγρότες που παίρνουν όσα τους δίνει, για όσο καιρό τα δίνει, η Κοινή Αγροτική Πολιτική; Είναι προσοδοθήρες αυτοί που ανήκουν στα κλειστά επαγγέλματα: οι μεταφορείς, οι ταξιτζήδες, οι συμβολαιογράφοι, οι φαρμακοποιοί; Είναι προσοδοθήρες αυτοί που λαμβάνουν τα αναπτυξιακά κίνητρα; Είναι προσοδοθήρες αυτοί οι οποίοι παίρνουν χρηματοδοτήσεις από τις τράπεζες με ειδικούς όρους ή από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, πολλές φορές με κρατική εγγύηση;

Να πούμε συνεπώς ποιοί είναι οι πραγματικοί προσοδοθήρες και να μετρήσουμε την προσοδοθηρία. Ποιός ανθίσταται στις μεταρρυθμίσεις; Ποιός παίζει το μεγαλύτερο οικονομικό πλεόνασμα μέσα από αυτή τη γιγαντιαία ανακατανομή που επιτελεί το κράτος; Ποιά είναι η αναδιανεμητική λειτουργία του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα; Τι σημαίνουν οι ρυθμίσεις περί ασφάλειας εργασίας και γενικότερα περί συνθηκών εργασίας; Τι σημαίνουν τα κίνητρα στις επιχειρήσεις οι οποίες δεν έχουν όμως περιορισμό στη μετεγκατάστασή τους σε άλλες χώρες της Βαλκανικής ή της Μεσογείου; Τι συνεπάγεται η τραπεζική πολιτική σε σχέση με τις καταθέσεις, τους καταναλωτές και τις δανειοδοτήσεις επιχειρήσεων; Ποιός είναι –με άλλα λόγια– ο προσοδοθήρας σε σχέση με τους μεγάλους συντελεστές της παραγωγής; Αυτό έχει σημασία.

Να μιλήσουμε, επιτέλους, με όρους κοινωνικούς ώστε να καταλαβαίνουμε

τι λέμε. Διότι πίσω από τη γενική αυτή έννοια της προσοδοθηρίας μπορούμε να έχουμε πολλές συγκρουόμενες αντιλήψεις και πολλά συγκρουόμενα συμπερόντα. Πρέπει συνεπώς να είμαστε και δίκαιοι στην ανάλυσή μας.

Λένε λοιπόν οι συγγραφείς: «Κλασικό παράδειγμα προσοδοθηρίας είναι η Δικαιοσύνη». Ωραία. Ποιός είναι όμως ο προσοδοθήρας στη Δικαιοσύνη; Το Ταμείο Νομικών που εισπράττει το ένσημο; Ο δικαστής ο οποίος λειτουργεί ενδεχομένως μέσα σε παραδικαστικά κυκλώματα, για τα οποία βλέπουμε μία ποινική και διοικητική έρευνα, αλλά δεν βλέπουμε επί ενάμιση και πλέον χρόνο κανένα θεσμικό μέτρο που να επηρεάζει τη δικονομία, το θεσμό της επιθεώρησης, το θεσμό των ενδίκων μέσων, το συνδυασμό ενδίκων μέσων και επιθεώρησης; Η λύση είναι μήπως η ακριβότερη πρόσβαση στη Δικαιοσύνη, όπως σε πολλές χώρες; Η λύση είναι μήπως ο περιορισμός των ενδίκων μέσων; Η λύση είναι ένα συνταγματικό δικαστήριο για κρίσιμα οριακά θέματα;

Πρέπει συνεπώς μέσα στο ωραίο αναλυτικό πλαίσιο που μας θέτουν οι συγγραφείς, εμείς τώρα –πολιτικά– να θέσουμε τα περαιτέρω ερωτήματα.

Πανεπιστήμιο. Η διεκτραγώδηση της κατάστασης είναι σε γενικές γραμμές σωστή, όπως την κάνουν οι συγγραφείς μας. Το ερώτημα θα απαντηθεί μήπως με τα μη κρατικά – μη κερδοσκοπικά Πανεπιστήμια, εφόσον βρεθούν οι χορηγοί και οι δωρητές, που θα καλύψουν μακροπροθέσμως τη λειτουργία ενός κανονικού Πανεπιστημίου, με Φυσικομαθηματική Σχολή, με Ιατρική Σχολή, με Φιλοσοφική Σχολή για πολλά χρόνια και όχι μόνον με μεταπτυχιακά σεμινάρια διοίκησης επιχειρήσεων; Θα λυθεί με την εισαγωγή φοιτητών χωρίς βαθμό, αλλά με κριτήριο το εισόδημα ή με εκλογή καθηγητών χωρίς εκλεκτορικά σώματα; Ή θα αναδειχθεί, όπως κάνουν οι συγγραφείς σωστά, το μεγάλο πρόβλημα του δημοσίου Πανεπιστημίου, που είναι η ευελιξία του, η πολυτυπία του, η χειραφέτησή του από το κράτος, η δυνατότητά του να αυτοκαθορίζεται, να κινείται με πολύ μεγάλη ευκινησία, ουσιαστικά με «επιχειρηματικότητα» ακαδημαϊκή, αλλά και με ύφος ακαδημαϊκό, το οποίο στην Ευρώπη έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία; Ή μήπως υπάρχει κανένα καλό αμερικάνικο Πανεπιστήμιο το οποίο είναι ιδιωτικό – επιχειρηματικό; Όχι βέβαια. Δεν υπάρχει αυτό το φαινόμενο όπως δεν υπάρχει και βρετανικό καλό Πανεπιστήμιο, το οποίο να είναι ιδιωτικό, με την έννοια του αγοραίου.

Και τελευταίο θέμα: οι αγορές εργασίας. Λένε οι συγγραφείς ότι το μεγάλο πρόβλημα της αγοράς εργασίας είναι οι αγκυλώσεις της και το μεγάλο έμμεσο κυρίως κόστος που αποθαρρύνει τις προσλήψεις. Το κόστος εργασίας στην Ελλάδα είναι όμως το 1/3 του κόστους εργασίας στη Σουηδία και το 1/2 του κόστους εργασίας στην Ιρλανδία, λένε οι πίνακες στην τελευταία διεθνή στατιστική επετηρίδα που είδα. Το κόστος εργασίας είναι πράγματι αυτό που εμποδίζει την ομαλή λειτουργία της αγοράς εργασίας; Έχουμε πράγματι πρόβλημα ευελιξίας στην Ελλάδα; Αυτό που αγωνίστηκε να κάνει ο Γάλλος Πρωθυπουργός κ. Ντε

Βιλπέν στη Γαλλία ήταν να θεσπίσει την ανατιολόγητη απόλυση του νέου εργαζόμενου μέχρι 26 ετών στα δύο πρώτα χρόνια της εργασιακής του σχέσης. Μα στην Ελλάδα οι απολύσεις εδώ και δεκαετίες είναι για όλους και πάντα ανατιολόγητες. Δεν υπάρχει υποχρέωση να αναφέρει και να αιτιολογεί ο εργοδότης το σπουδαίο λόγο για τον οποίο καταγγέλλει τη σύμβαση. Υπάρχει απλώς υποχρέωση αποζημίωσης, με βάση τα χρόνια υπηρεσίας. Η οποία μάλιστα για τον εργάτη με ημερομίσθιο είναι ελαχίστη, ενώ για τον υπάλληλο με μισθό μεγαλύτερη. Αλλά αυτό υπήρχε στη Γαλλία, δεν καταργούσε ο νόμος Ντε Βιλπέν την υποχρέωση αποζημίωσης. Την υποχρέωση αιτιολογίας της απόλυσης καταργούσε. Δηλαδή επιχειρούσε να καταργήσει κάτι, που στην Ελλάδα δεν ισχύει.

Υπάρχουν φυσικά λύσεις. Ορισμένες τις λένε οι συγγραφείς. Μπορεί, ως πούμε, να υπάρχει ένα ειδικό ταμείο, στο οποίο όμως συνεισφέρει και ο εργοδότης. Μπορεί να υπάρχει εσωτερική του κόστους απόλυσης στην επιχείρηση. Ουσιαστικά πρόκειται για μία λογιστική μέθοδο ως προς τις απουβέσεις. Πάλι κόστος είναι ουσιαστικά, απλώς είναι άλλη η φορολογική μεταχείριση της αποζημίωσης. Ή λέει κανείς να καταργήσουμε την υποχρέωση αποζημίωσης και να τη μεταφέρουμε στο κράτος, δηλαδή στο φορολογικό σύστημα;

Συνοψίζω. Γιατί είναι «ευεργετικό» και πρωτότυπο το βιβλίο αυτό; Πρώτον, διότι θέτει με οικονομικούς όρους το πρόβλημα των μεταρρυθμίσεων. Δεύτερον, γιατί γίνεται αντιληπτό από την ανάγνωση του βιβλίου ότι γενική και ουδέτερη θεωρία των μεταρρυθμίσεων, δηλαδή μεταρρυθμίσεων χωρίς πρόσημο δεξιά ή αριστερό, προοδευτικό ή συντηρητικό, δεν μπορεί να υπάρχει. Διότι υπάρχει πρόβλημα προκαταβολικών παραδοχών πριν αναπτύξεις τη θεωρία σου. Τρίτον, γιατί η κοινωνία πράγματι ανθίσταται, ενώ η πολιτική δίνει λύσεις: Η δημοκρατία, ο πολιτικός συσχετισμός δυνάμεων. Χρειάζεται συνεπώς πολιτική αποφασιστικότητα. Ο ρόλος των κομμάτων και του κοιμματικού συστήματος είναι άρα πάρα πολύ σημαντικός, στο πλαίσιο της δημοκρατίας και στο πλαίσιο των εθνικών, κοινωνικών, αναπτυξιακών συμφωνιών. Τέταρτον, τα παραδείγματα που παρουσιάζονται είναι πολύ σημαντικά, γιατί μας αναγκάζουν να σκεφτούμε περαιτέρω, να φτάσουμε δηλαδή στο πολιτικό «διά ταύτα» και είναι και πάρα πολύ σημαντικά γιατί μας φέρνουν με ευθύτητα, με επιστημονική ακρίβεια και ριζοσπαστικότητα ενώπιον του προβλήματος: να κατανοούμε τους αριθμούς και να τους ερμηνεύουμε με έναν τρόπο ο οποίος τελικά έχει ένα αξιακό, κοινωνικό και ηθικό περιεχόμενο. Ο κάθε αριθμός, ανάλογα με τον τρόπο που τον διαβάζεις, έχει την πολιτική του στόχευση και την κοινωνική του ηθική. Χρειάζεται συνεπώς και μία «αριθμητική της πολιτικής αξίας» προκειμένου να έχεις κάποιο χρήσιμο αποτέλεσμα, να έχεις μία προστιθέμενη πολιτική και κοινωνική αξία.

Ευάγγελος Βενιζέλος
Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου
στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

📖 **Constantinos C. Markides** καθηγητής Στρατηγικής και Διεθνούς Διοίκησης στην έδρα Robert B. Bauman & **Paul A. Geroski** καθηγητής Οικονομικών στο London Business School, «**Νικητής ο δεύτερος. Πώς οι έξυπνες επιχειρήσεις αξιοποιούν τις ριζοσπαστικές καινοτομίες για να εισέλθουν και να κυριαρχήσουν σε νέες αγορές**», Εκδόσεις Κριτική, σειρά: Business & Management, Μετάφραση: Ξένια Τριανταφύλλου, τιμή: 23.00 €, σελ.: 224, ISBN: 960-218-488-4

Γιατί οι μεγάλες και υγιείς επιχειρήσεις θα πρέπει να επιδιώκουν να εισέρχονται γρήγορα δεύτερες σε μια νέα αγορά, αντί να προσπαθούν να τη δημιουργήσουν καινοτομώντας.

Εάν η εταιρεία σας φιλοδοξεί να κατακτήσει τις νέες αγορές του 21ου αιώνα, το βιβλίο αυτό σας προσφέρει συμβουλές που θα σας βοηθήσουν να πετύχετε το στόχο σας. Οι Constantinos Markides και Paul Geroski, καταξιωμένοι σε θέματα στρατηγικής, αναλύουν

- Τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των νέων αγορών και τι σημαίνουν αυτά για όσους σχεδιάζουν να εισέλθουν σ' αυτές.
- Πώς εδραιωμένες επιχειρήσεις μπορούν να εισέλθουν στις αγορές αυτές και σε ποια χρονική στιγμή.
- Τι κάνουν οι έξυπνες επιχειρήσεις για να διευρύνουν τις νέες αγορές.
- Πώς πρέπει να αποφασίσει μια επιχείρηση αν θα πρωτοπορήσει ή αν θα σπεύσει να εισέλθει δεύτερη σε μια αγορά και να την σταθεροποιήσει.

Οι εταιρείες που καταφέρνουν να δημιουργήσουν νέες αγορές πιθανότατα δεν καταφέρνουν να τις αναπτύξουν στην συνέχεια.

Αυτές οι εταιρείες διαθέτουν την ικανότητα να μετατρέψουν σε μαζικές αγορές τις εξειδικευμένες μικρές νησίδες της οικονομίας που έχουν ανακαλύψει άλλοι. Θα πρέπει, επομένως, να αναθέτουν τη δημιουργία των νέων, επαναστατικών προϊόντων σε μικρές καινούργιες εταιρείες (start-ups), κρατώντας για τον εαυτό τους την προσιπάθεια σταθεροποίησης των νέων αγορών.

Το βιβλίο παρουσιάζει παραδείγματα επιτυχημένων εταιρειών που εισήλθαν στην αγορά γρήγορα δεύτερες, όπως για παράδειγμα η Microsoft, η Procter & Gamble, η Amazon, η Canon, η JVC, η Heinz και πολλές άλλες, για να προτείνει ένα ριζοσπαστικό πρότυπο καινοτομίας για τις εταιρείες που φιλοδοξούν να βρουν ριζοσπαστικά νέες αγορές.

«Το *Νικητής ο δεύτερος* θα υποχρεώσει τα ηγετικά στελέχη των μεγάλων, εδραιωμένων εταιρειών που θέλουν να είναι πρωτοπόροι, να αναθεωρήσουν ριζικά τις απόψεις τους περί καινοτομίας. Η κατάκτηση νέων αγορών είναι θέμα επιλογής της σωστής χρονικής στιγμής και μιας έξυπνης στρατηγικής για να τις διευρύνουν, όχι να τις δημιουργήσουν».

Kathleen M. Eisenhardt,
καθηγήτρια στην έδρα Stanford W. Ascherman M.D., Πανεπιστήμιο Στάνφορντ,
συγγραφέας του *Competing on the Edge: Strategy as Structured Chaos*.

 Γιώργου Α. Παπαχρήστου, Επίκουρου Καθηγητή Χρηματοοικονομικής στο ΑΠΘ. «**Συζητήσεις για την οικονομία στην τάξη και το αμφιθέατρο**», Εκδόσεις Κριτική, Σειρά: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Σελ. 160, ISBN: 960-218-480-9

Είστε υπέρ ή κατά του δωρεάν συγγράμματος; Τι θα συνέβαινε αν το κόστος των συγγραμμάτων δινόταν στους φοιτητές ή τις οικογένειές τους ως εισοδηματική ενίσχυση; Η αγορά είναι σίγουρα ένας ατελής μηχανισμός κατανομής· πόσο πετυχημένος όμως αποδείχτηκε ο μηχανισμός της διοικητικής κατανομής των ραδιοφωνικών συχνοτήτων; Γιατί η απειλητική προφητεία του Μάλθους δεν επαληθεύτηκε ακόμη ούτε και πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, να επαληθευτεί; Γιατί οι άδειες ταξί είναι ακριβότερες στη Θεσσαλονίκη απ' ό,τι στην Αθήνα; Γιατί η βενζίνη είναι ακριβότερη στα πρατήρια των εθνικών οδών και στις ημιαστικές περιοχές;

Σ' αυτά και σ' άλλα ερωτήματα απαντά η συλλογή κειμένων του Γιώργου Παπαχρήστου που φέρνει σε επαφή τους φοιτητές των Οικονομικών –και όχι μόνο– με απτά, επίκαιρα όσο και αμφιλεγόμενα θέματα. Σκοπός των κειμένων είναι να στηρίξουν τη συστηματική συζήτηση στην τάξη και το αμφιθέατρο με ερεθίσματα από τον πραγματικό κόσμο, να αποδείξουν ότι η διδασκαλία των Οικονομικών μπορεί να γίνει ενδιαφέρουσα και να δείξουν πόσο αντιφατική και φτωχή μπορεί να είναι η Οικονομική παρα-επιστήμη της καθημερινότητας, των συμφερόντων και των κλισέ. Η ύλη στην οποία αναφέρονται τα κείμενα είναι η πλέον πολυδιδασγμένη ύλη της νεοκλασικής θεωρίας στο λύκειο, στα εισαγωγικά μαθήματα των πρωτοετών αλλά και στο μάθημα των Οικονομικών στα μεταπτυχιακά προγράμματα άλλων κατευθύνσεων.

 Richard Templar, «**Οι κανόνες του μάνατζμεντ. Βασικοί κανόνες για πετυχημένους μάνατζερ**», Εκδόσεις Κριτική, Σειρά: Business & Management, Μετάφραση: Αθανάσιος Κατσικερός, σελ.: 248, ISBN: 960-218-479-5

Θα θέλατε να είστε ένας μάνατζερ που κινείται με άνεση μέσα στο σύστημα και τις στρατηγικές, που λύνει χωρίς δυσκολία τα προβλήματα των συνεργατών του, που πετυχαίνει στόχους ακόμη κι αν μοιάζουν ανέφικτοι, και δεν φοβάται την πολλή δουλειά;

Θα θέλατε να λέτε και να κάνετε πάντα το σωστό, να αντιμετωπίζετε με θάρρος τις δύσκολες καταστάσεις και, μάλιστα, χωρίς να φαίνεται ότι κοπιάζετε;

Τότε, χρειάζεστε τους *Κανόνες του μάνατζμεντ*, οι οποίοι αφορούν όσα λέτε και κάνετε αλλά και όσα φαίνεται ότι κάνετε. Μαθαίνετε πώς να παρακι-

νήσετε την ομάδα σας να δουλέψει καλύτερα αλλά και πώς να αντιδράσετε όταν αυτή δεν αποδίδει.

Το μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου είναι η δομή του. Οι 100 κανόνες, που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας μάνατζερ για να ενθαρρύνει και να κατευθύνει την ομάδα του αλλά και για να βελτιώσει τη δική του απόδοση, είναι σύντομοι, σαφείς και λειτουργικοί. Η σωστή επιλογή και εφαρμογή τους είναι στο χέρι του καθενός.

Τα βιβλία του Richard Templar γρήγορα πούλησαν ένα εκατομμύριο αντίτυπα, μόνο στην αγγλική γλώσσα, ενώ τα βιβλία των *Κανόνων* έχουν γίνει μεγάλες επιτυχίες σε Ευρώπη, Ασία, και Νότιο Αμερική.

Τα βιβλία των *Κανόνων* πέτυχαν τον στόχο τους, να βοηθούν τους αναγνώστες να αποκτήσουν μια καλύτερη συμπεριφορά, μεταφέροντας ένα μείγμα ακριβούς παρατήρησης, «συμπαθητικής μαγείας», την επιγραφή του χιούμορ του Templar...

Με τα απλά και αληθινά βιβλία του βοήθησε εκατομμύρια ανθρώπους να αλλάξουν τις ζωές τους.

 Δ. Ράικου, Εφέτη Δ.Δ., Επ. Καθηγητή Νομικής Δ.Π.Θ., «**Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά**», Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., σελίδες: XXVIII+793, Τιμή: 74,00 €

Κυκλοφόρησε από τις «Εκδόσεις Σάκκουλα» Α.Ε. (Αθήνα – Θεσσαλονίκη) το βιβλίο του Εφέτη Δ.Δ., Επ. Καθηγητή Νομικής Δ.Π.Θ., κυρίου Δημητρίου Ράικου, με τίτλο «*Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά*».

Στη μελέτη παρουσιάζονται αναλυτικά τόσο οι λόγοι για τους οποίους η προέχουσα θέση της Διοίκησης, σε σχέση με τις υπόλοιπες λειτουργίες, στην υλοποίηση των κρατικών σκοπών και η εγγύτητά της με τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, την καθιστούν αντικείμενο της δράσης τού οργανωμένου και του οικονομικού εγκλήματος και της στενά συνδεδεμένης με αυτά τα φαινόμενα διαφθοράς υπό το καθεστώς της παγκοσμιοποίησης, όσο και οι τρόποι με τους οποίους η διαφθορά στο χώρο της διοικητικής δράσης προσβάλλει την καρδιά της κρατικής μηχανής, αποδομεί τους μηχανισμούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και πλήττει τη λειτουργία του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας.

Ιδιαίτερο κεφάλαιο αφιερώνεται στην αναζήτηση του προσήκοντος ορισμού της διαφθοράς στο χώρο λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης. Ο συγγραφέας προχωρεί σε μια κριτική αποτίμηση των θεωρητικών απόψεων που έχουν υποστηριχθεί, όπως οι έννοιες της δωροδοκίας και της κατάχρησης εξουσίας, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αρχή της νομιμότητας της

διοικητικής δράσης αποτελεί την αφετηρία και τον κεντρικό άξονα για οποιαδήποτε απόπειρα εννοιολογικού προσδιορισμού της διαφθοράς.

Στο έργο αναπτύσσονται οι βασικές στρατηγικές αντιμετώπισης του φαινομένου, που αποβλέπουν είτε στη λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων είτε στον εξορθολογισμό του τρόπου λειτουργίας του παρεμβατικού κράτους είτε στην αναμόρφωση του θεσμικού εργασιακού περιβάλλοντος. Περαιτέρω, προβάλλονται ο εθνικός σχεδιασμός και οι βασικοί του στόχοι, στους οποίους συγκαταλέγονται η ενίσχυση των εν γένει υφισταμένων δικαιοκρατικών θεσμών και εγγυήσεων, η υλοποίηση της δημοκρατικής αρχής με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική κοινωνία, καθώς και η θεομοθέτηση πλέγματος διατάξεων που καθιερώνουν και ενδυναμώνουν την εφαρμογή της αρχής της διαφάνειας σε όλους τους τομείς δράσης της πολιτείας.

Πέραν της δράσης των διεθνών οργανισμών προς αντιμετώπιση της διαφθοράς, που παρουσιάζεται σε ξεχωριστό κεφάλαιο, ο συγγραφέας ασχολείται εκτενώς (στα τέσσερα τελευταία κεφάλαια) με επίκαιρα ζητήματα του διοικητικού δικαίου που άπτονται της οικείας θεματικής. Αναδεικνύεται η σημασία για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς, του δικαιώματος του πολίτη να συμμετέχει στη διοικητική διαδικασία, να έχει ενημέρωση από τη Διοίκηση και πρόσβαση στα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, να ζητήσει την προηγούμενη ακρόαση και να ενεργοποιήσει τους κρατικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς με την υποβολή τυπικών και άτυπων προσφυγών. Περαιτέρω, ερευνώνται διάφορες θεσμικές εγγυήσεις διαφάνειας, όπως είναι, μεταξύ άλλων, ο προληπτικός έλεγχος δαπανών που ασκείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο, η πολυφωνία και τα ασυμβίβαστα στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των ΜΜΕ, η διαφάνεια του «πολιτικού χρήματος» και ο έλεγχος του «πόθεν έσχες» στους δημόσιους λειτουργούς, η τήρηση της αμεροληψίας κατά τη σύγκρουση συμφερόντων, η αρχή της αξιοκρατίας στην πρόσληψη και υπηρεσιακή κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων. Τέλος, περιγράφεται και αξιολογείται ο ρόλος του δικαστικού, διοικητικού, κοινοβουλευτικού και δημοσιονομικού ελέγχου για την προστασία του πολίτη έναντι της διαφθοράς.

 Παναγιώτη Πουλή, Ομ. Καθηγητή στο Παν/μιο της Θράκης, «**Το Νομικό Πλαίσιο Οργάνωσης & Λειτουργίας της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης**» Β' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., σελίδες: XX+654, Τιμή: 54,00 €

Η μεγάλη ανταπόκριση του κοινού, που οδήγησε στην εξάντληση της πρώτης έκδοσης, αλλά και η ανάγκη ενημέρωσης της ύλης με τις συνεχείς νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις στην ανώτατη εκπαίδευση, τόσο στον πανεπιστημιακό όσο και στον τεχνολογικό τομέα, η ανωτατοποίηση γενικά της

ανώτερης εκπαίδευσης, η εισαγωγή νέων θεσμών, οι αλληπάλλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις και μεταβολές στο Δίκαιο της Εκπαίδευσης, η προσθήκη νέων διατάξεων στο νομικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της ανώτατης εκπαίδευσης, οδήγησαν στη δεύτερη έκδοση του βιβλίου αυτού.

Στην παρούσα έκδοση, η οποία απευθύνεται σε όλα τα όργανα διοίκησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, στο διοικητικό προσωπικό, στις Γραμματείες των Ιδρυμάτων και γενικά σε όσους επιθυμούν να ενημερωθούν πάνω σε θέματα σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία των ΑΕΙ και ΤΕΙ, καταγράφονται διεξοδικά οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που ρυθμίζουν την οργάνωση και λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρουσιάζονται νέα νομοθετήματα αναφορικά με το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. (πρώην ΔΙΚΑΤΣΑ), την διασφάλιση ποιότητας στην Ανώτατη εκπαίδευση, το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος, τις Ανώτατες Εκκλησιαστικές Ακαδημίες, ενώ παρατίθεται – όπου υπάρχει – και η σχετική νομολογία.

Η ύλη του έργου συμπληρώνεται με παράρτημα νομοθεσίας και πίνακα σημαντικότερων αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας.

 Χριστίνας Ταρνανίδου, Δ.Ν., Δικηγόρου, «Συμβάσεις Παραγώγων του Χρηματοπιστωτικού Τομέα», Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., σελίδες: XVI+447, Τιμή: 45,00 €

Κυκλοφόρησε από τις «Εκδόσεις Σάκκουλα» Α.Ε. (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) το βιβλίο της Δ.Ν., Δικηγόρου, κυρίας Χριστίνας Ταρνανίδου, με τίτλο «Συμβάσεις Παραγώγων του Χρηματοπιστωτικού Τομέα».

Αντικείμενο της μελέτης, η οποία απετέλεσε θέμα διδακτορικής διατριβής της συγγραφέως, είναι οι συμβάσεις παραγώγων, όπως αυτές απαντώνται στις σύγχρονες αγορές του χρηματοπιστωτικού τομέα. Με τη μελέτη σκοπείται η ανάδειξη των γνωρισμάτων των συμβάσεων παραγώγων ως συμβάσεων οι οποίες λειτουργούν βάσει αναγνωρισμένων και αδιαμφισβήτητων από δικαιοσύνης άποψης όρων και κανόνων. Η μελέτη χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος εξετάζονται οι συμβάσεις παραγώγων, οι οποίες διακρίνονται σε χρηματιστηριακές και εξωχρηματιστηριακές συμβάσεις και σε συμβάσεις διαφοράς και αυτούσιας εκπλήρωσης. Ο καθορισμός των συμβάσεων κατά τις οικείες διακρίσεις επιτρέπει την εις βάθος κατανόηση των γενικών γνωρισμάτων τους προδιαγράφοντας το πεδίο λειτουργικής τους οριοθέτησης κατά τις βασικές κατηγορίες τους ως προθεσμιακών συμβάσεων, συμβάσεων προαίρεσης και συμβάσεων χρηματοοικονομικών ανταλλαγών.

Αντικείμενο εξέτασης στο δεύτερο μέρος είναι οι ιδιαίτερες μορφές εμπράγματης ασφάλειας που απαντώνται στον τομέα αυτών των συμβάσεων.

Εξετάζεται η έννοια, η νομική φύση και η λειτουργία τους με βάση τις ειδικές περί των ασφαλειών αυτών διατάξεις, σύμφωνα με τις οποίες οι ασφάλειες συνιστούν ιδιαίτερη περίπτωση νομίμου ενεχύρου, ως και εμπράγματα χρηματοοικονομική ασφάλεια και χρηματοοικονομική ασφάλεια με μεταβίβαση τίτλου. Τέλος, εξετάζεται η περίπτωση όπου οι παρεχόμενες ασφάλειες συνιστώνται επί τίτλων σε λογιστική ή άυλη μορφή και οι οικείες εμπράγματα σχέσεις εμφανίζουν στοιχεία αλλοδαπότητας. Η ανάλυση επικεντρώνεται στον τρόπο λειτουργίας του κριτηρίου προσδιορισμού τού εφαρμοστέου δικαίου που ορίζεται τόσο με τους οικείους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου όσο και με αυτούς του κοινοτικού δικαίου.

 Βασιλείου Αντωνόπουλου, Καθηγητή Νομικής στο ΑΠΘ, «**Δίκαιο Α.Ε. & Ε.Π.Ε.**» Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., σελίδες: XVIII+622, Τιμή: 65,00 €

Στις 600 σελίδες του βιβλίου γίνεται ανάλυση της ύλης των κεφαλαιουχικών εταιριών, υπό το φως των σύγχρονων νομοθετικών εξελίξεων που κυρίως έχουν εισαχθεί για να εναρμονισθεί το ελληνικό δίκαιο με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο συγγραφέας διατυπώνει για τα σημαντικότερα ζητήματα εταιρικού δικαίου νέες απόψεις ή ενισχύει τις παλαιές, με νέα επιχειρήματα, παραθέτοντας πλήρη βιβλιογραφική και νομολογιακή τεκμηρίωση. Επίσης παρουσιάζει και ερμηνεύει νέους θεσμούς, όπως:

- ο θεσμός της δημοσιότητας μέσω του Γενικού Εμπορικού Μητρώου,
- ο θεσμός των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και γενικότερα τις νέες διατάξεις λογιστικού δικαίου,
- η Μονοπρόσωπη Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης και οι συνδεδεμένες επιχειρήσεις,
- οι νέες εταιρικού δικαίου διατάξεις των Εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Εταιριών,
- οι νέες διατάξεις που αναφέρονται στην εκκαθάριση των Αωνόμων Εταιριών, οι οποίες συνδέονται με σοβαρά ερμηνευτικά προβλήματα.

Στόχος του συγγραφέα είναι το έργο να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο τόσο των θεωρητικών για την περαιτέρω έρευνα του δικαίου όσο και εφαρμοστών του δικαίου, στους οποίους παρέχει λύσεις δογματικά θεμελιωμένες και πρακτικά σκόπιμες για τα ζητήματα που καθημερινά τους απασχολούν. Η πλούσια σύγχρονη νομολογία, με την οποίαν είναι εμπλουτισμένο το έργο, είναι πολύτιμος οδηγός προς την κατεύθυνση αυτή.